

Mens der mindre end nogensinde er grund til at hævde eksistensen af en samlet redaktion af »Annales Lundenses maiores«, er det betimeligt at pege på den meget stærke stilling, Lundekapitlet har i den ældre danske historiografi: Her fandtes med tiden flere håndskrifter af Adam af Bremen. Her fandtes de gamle værker, der var kilder til Saxos *Gesta Danorum*. Her skabtes også en række mindre ambitiøse, men mere udbredte og letlæselige kronografiske værker, nogle med kongerækken, andre med årstalslisten som kronologisk skelet: Colbazårbogen, Ældre Sorøårbog, Lundeårbogen og Rydårbogen. Her ejede man også det ældste påviselige eksemplar af Valdemarårbogen, der var blevet til i kongens kancelli (hvis personale regelmæssigt belønnes med præbender ved de »verdensgejstlige« lærdomssæder). Og her fandt norske og islandske lærde historisk materiale at bringe med sig hjem, stof, som de udmøntede i flere genrer: kongesaga, årbog og kongekronike (som *Den oldnorske Saga*, trykt i *Forhandlinger i Videnskabs-Selskabet i Christiania aar 1878* (Chria. 1879)). Annalerne bør derfor ikke læses løsrevet fra studiet af tidens andre lærdomsværker. Specielt skal både forskere, udgivere og udgiverselskaber opfordres til ikke at lade den middelalderlige historiografis mere ydmyge genrer helt upåagtede, hvad enten dens værker endnu er uudgivne, eller de gemmer sig i gamle udenlandske publikationer.

Størstedelen af vor magre middelalderlige litteratur har nået os gennem to lærde miljøer, højmiddelalderens Lundekapitel og renessancens historiografer; at yde dem udgiverteknisk retfærdighed er snarere opgaven for en bredere nutidig forskergruppe end for en enkelt mand. Med al sin uhyre grundighed bærer Erik Kromans udgave af »Danmarks middelalderlige Annaler« præg af en forskningsmæssig isolation, som ikke bør gentages ved nye editionsopgaver.

Rikke Malmros

Jens E. Olesen: Rigsråd, kongemagt, union. Studier over det danske rigsråd og den nordiske kongemagts politik 1434-1449. Århus, Universitetsforlaget, 1980. XVII + 620 s. 216,45 kr. (udsolgt).

Jens E. Olesens doktorsavhandling knytter an till en stor tradition i dansk historieforskning. Kristian Erslevs banbrytande arbeten »Dronning Margrethe« och »Erik af Pommern« har lagt grunden för nyare forskning om Kalmarunionens historia, och senare arbeten av Erik Arup och Aksel E. Christensen har vidgat perspektiven på och fördjupat debatten om Danmarks politiska utveckling under denna tidsålder. Ändå är det lätt att konstatera ett slags kronologiskt glapp i det intresse, som dansk historieforskning ägnat unionstiden – Erik av Pommerns sista och Kristoffer av Bayerns hela regeringstid har inte blivit föremål för samma uppmärksamhet som perioderna före och efteråt. Delvis har detta kanske haft att göra med en äldre tids nationella värderingar: unionens försvagande, Sönderjyllands förlust och temporära tendenser till riksoplösning har inte fångat uppmärksamheten i samma grad som å ena sidan unionens grundläggning, å andra sidan det Oldenburgska kungahusets uppkomst och stabilisering. Men en bidragande orsak, som särskilt gjort sig gällande under senare tider, har varit den skenbara händelselöshet, som utmärkt perioden 1439-1448 i Danmark. Frånsett bondeupproren, som har tilldragit sig vederbörlig socialhistorisk uppmärksamhet, har detta varit en period av fred, som varken har tyckts avsluta eller påbörja en utveckling.

Dr. Olesens bok fyller ut den lucka, som Kristofferperioden har utgjort i dansk historieforskning. Hans syfte är att skildra den danska statsstyrelsens utveckling under denna period, spelet mellan kungamakt och rådsmyndighet, och som han från början framhåller, det unionella förhållandet till de två andra nordiska rikenas riksråd, som måste finnas med i bilden som en viktig komponent i det danska maktspelet. Dr. Olesen följer utvecklingen

kronologiskt, med en outtröttlig dokumentering av händelseförloppet år för år och månad för månad. Detta tålmodiga och energiska sökande är avhandlingens största förtjänst. Tack vare detta har författaren kunnat hävda, att den undersökta tidsperioden inte har varit så politiskt initiativlös, som det förefallit i tidigare framställningar. Det danska riksrådet måste, enligt hans mening, »tillkendes en vigtig udslaggivende politisk position og rolle« i unionspolitiken. Det har följt en egen, politisk linje både under Erik av Pommerns sista regeringstid och under Kristoffer av Bayern. Det har gått i spetsen vid kung Eriks avsättning liksom vid valet av Kristoffer. Det samarbetade med Kristoffer och stod i et gott förhållande til honom, men det följde egna intentioner och tillgodosåg egna intressen i unionspolitiken, i Balticumpolitiken och gentemot hansestäderna. Kristoffer lyckades aldrig undergräva rådets ställning, trots att han under sina sista år stärkte sitt inflytande på rådets bekostnad. Riksrådets självständighet gentemot sina svenska och norska motsvarigheter tog sig också uttryck i valet av Christiern av Oldenburg till dansk kung.

Innan dessa huvudsynpunkter i avhandlingen blir tagna upp till granskning, bör några ord sägas om källbehandling och bakgrundsteckning. Vad dokumentmaterialet beträffar, fyller författarens insikter och excerpering alla rimliga krav på fullständighet. Det kan finnas dokument i Bayern, som berör nordiska förhållanden och som är okända för forskningen, men de torde i så fall inte finnas i de arkiv i München och Ansparg, som vore de naturliga fyndplatserna. Däremot har jag invändningar att göra mot författarens syn på två svenska krönikor: Karlskrönikan och Ericus Olais Svenska krönika. Kritiken drabbar emellertid vad Karlskrönikan beträffar inte egentligen dr. Olesen utan en svensk forskningstradition. Författaren har anslutit sig till Herman Schücks grundläggande arbete om det svenska kansliväsendet under medeltiden, »Rikets brev og register«, och tror sig kunna konstatera, att Karlskrönikan sammanlänkar en tidigare Engelbrektskrönika, författad av rådets skrivare Johan Fredebern, med »Karl Knutssons egen marskkrönika«. Men i verkligheten har Schück demolerat teorin om en av Fredebern skriven, självständig krönika, när han har konstaterat att det av Fredeberns hand skrivna krönikeavsnittet förutsätter den fortsättning, som Karlskrönikan utgör – samma konstaterande, som jag själv gjort 1934. Det finns ingen som helst grund för att supponera en ursprunglig Engelbrektskrönika, och än mindre grund finns det för att knyta den till biskop Thomas av Strängnäs. Det avsnitt i krönikan, som följer Engelbrekt från början av hans bana till hans död, är obetydligt större än det, som handlar om Erik Pukes strid med marsken, och Karl Knutssons propagandistiska tendens präglar krönikan från början till slut. Emellertid är jag nu benägen att anta, att krönikan har tillkommit i två etapper, en efter 1440 och en efter 1457 – en apologikrönika med en apoteosdel som fortsättning. Här är inte platsen att utveckla bevisen härför, men i förhållande till dr. Olesens uppfattning av krönikan har det till konsekvens, dels att tendensen delvis är en annan, dels att faktauppgifterna mestadels har större distans till händelserna än han antagit.

Om Ericus Olai anser författaren, att han »lægger en videnskabelig ærlighed for dagen«. Det torde vara svårt att finna någon annan vetenskaplighet i vår tids mening hos Ericus Olai än att han var teologiprofessor vid det nygrundade universitetet i Uppsala under Sturetiden. Han har utfört ett politiskt balansnummer i sin krönika med att väva samman motstridiga tendentiösa uppgifter, men detta är intet annat än en välgrundad försiktighet hos en andans man, vars politiska förflutna inte var helt rekommendabelt inför de maktavare, som fanns i Sverige när han fullbordade krönikan.

Så mycket om krönikorna. I sitt utnyttjande av dem följer dr. Olesen i regel sunda kritiska principer.

I sin löpande framställning av det danska riksrådets roll i riksstyrelsen hävdar dr. Olesen, att Erik av Pommern dragit in rådet i riksstyrelsen mera än Margareta och att de danska

aristokraterna haft godsintressen i Sverige och Norge genom ingiften i dessa länders adelsfamiljer och därigenom har fått starkt förståelse för behovet av att upprätthålla unionen. I fråga om båda dessa synpunkter bör framhållas, att kriget mot holsteinarna och senare hanseaterna helt naturligt har gjort Erik mera beroende av adels stöd än Margareta var under sin senare regeringstid, och att unionen inte var ifrågasatt före 1434 på annat sätt än att graden av militärt stöd från Sverige och Norge tidvis var under diskussion. Vad den danska adelns godsintressen beträffar, hade det behövts en principiell granskning av de olika familjernas godspolitik, med särskiljande av dem, som samlade gårdar systematiskt på andra sidan gränserna, från dem som samlade rikedomar var de kom åt och bytte bort eller sålde sina svenska och norska besittningar. Av allt att döma var det ett begränsat antal adliga familjer, som hade ekonomiskt intresse av att unionen bestod: Thott, Gyldenstjerne och Banner, vartill kom enstaka uppkomlingar som Abraham Broderssøn, Sven Sture, Niels Svarte Skåning och Jens Lodpouse. Deras beteendemönster i krissituationer har helt naturligt ett annat slags intresse än den danska rådsaristokratiens som grupp betraktad.

Den tes dr. Olesen driver i sin skildring av det danska riksrådets unionspolitik åren 1434-1439 är, att det arbetat på att undvika ett närmare fastläggande av unionsförhållandet mellan rikena, detta i motsättning til svenskarna, som har strävat efter att få unionen rättsligt reglerad. Det upproriska svenska riksrådets hållning i detta avseende är odiskutabel. Det danska rådets är mera oviss, då det hela tiden har legat lågt i frågan om programmatiska uttalanden; några spår av en egentlig ideologisk diskussion kan över huvud taget inte påvisas i 1430-talets Danmark. Följaktligen är de källställen, som dr. Olesens tes bygger på, få och svårtolkade. Frågan är, om tesen kan upprätthållas.

Det stora unionsbrevet från 1397 återopades för första gången efter det svenska upprорот på mötet i Halmstad i maj 1435 mellan befullmäktigade representanter för de danska och svenska riksråden. Varifrån kom initiativet att återropa detta dokument? Biskop Knut av Linköping, en av de svenska deltagarna, hade själv deltagit i Kalmarmötet 1397 och tryckt sitt sigill på unionsbrevet men hade dittills aldrig, trots sitt livliga deltagande i den konstitutionella oppositionen mot kung Erik, antytt existensen av ett unionsbrev. När den kyrkliga oppositionsgrupp, där biskop Knut var en av de ledande, lät hålla vittnesförhör 1432 om vad som hade bestämts vid rikenas förening, och då bl.a. frågade riddaren Gotschalk Bengtsson, som hade sigillerat trohetsförsäkningen 1397 i Kalmar, vittnade dennes svar inte om att han hade uppfattat, att någon rikenas förening hade ägt rum vid detta tillfälle. Det finns intet, som tyder på att de upproriska svenska riksråden hade något minne av vad fördragsutkastet 1397 hade innehållit. Däremot fanns det i den danska delegationen den man, som i egenskap av kansler hade dokumentet i förvar, biskop Johannes av Roskilde. 10 år tidigare hade det högtidligen vidimerats i Kalundborg, då i kung Eriks intresse. All sannolikhet talar för att unionsbrevet drogs fram från dansk sida 1435.

I så fall har det danska riksrådets delegation den gången varit angelägen om att återropa en rättslig reglering av unionen. En gång återopat som konstitutionellt dokument införlivades unionsbrevet med det svenska riksrådets statsrättsliga arsenal, där dock den svenska landslagens konungaed var och förblev det centrala rättsdokumentet. Men det finns ingenting som tyder på att utkastet till unionsfördrag från 1397 skulle ha varit på något sätt obekvämt för de danska riksråden.

Fanns det en dansk opposition mot Erik av Pommern före fredsuppgörelsen i Kalmar 1436? Dr. Olesen anför som bevis om »de skånske rådets forhold til Kalmarunionen og Erik af Pommern« ett odatrat aktstycke om stämningar och reaktioner i Skåne vid anmodan om en extraskatt, som kung Erik sannolikt ville använda för krigsföring mot svenskarna. Detta

har av Erslev daterats till 1437 och av Gottfrid Carlsson till maj 1436 – indicier kan åberopas för bägge dateringarna, men dr. Olesen ansluter sig oreserverat till Carlssons. Enligt de okända sagesmän, som återger skåningarnas svar, har dessa kritiserat kung Eriks regeringsmetoder. Det är emellertid här inte alls fråga om en skånsk avdelning av riksrådet: dr. Olesen har missförstått brevets slutord: »Unde dyt vorscreuen is aller der van Schone rad unde bede tho juwen gnade«. Det torde vara det skånska landstinget eller en delegation därifrån, som har kritiserat kung Eriks regeringsmetoder. För min del måste jag finna Erslevs datering sannolikare än Carlssons, men under inga förhållanden vittnar detta aktstycke om en rådsopposition. Det enda som kan tyda på en, låt vara tyst, sådan är det förhållandet, att de upproriska svenskarna vädjade till det danska rådet i början av året om hjälp att övertyga Erik av Pommern under åberopande av den unionella solidariteten. Därutöver intet före sommarens Kalmarmöte, där de båda rikenas råd enades om en uppörelse, som i praktiken avskaffade det unionella enväldet. Unionsbrevet från 1397 fick ange riktlinjerna för unionsförhållandet. De svenska upprorsmännen har hela tiden varit aktiva i kampen mot enväldet, medan det danska rådet har dragit nytta av tillfället.

Kan man, som dr. Olesen säger, spåra försök från det danska rådets sida att undgå ett närmare fixerande av unionsförhållandet vid uppgörelsen i Kalmar 1436? Det enda indicium härför, som han anför, är att ett av svenskarna önskat framtida möte för att överväga rikenas och unionens bestånd, inte upptogs i mötesfördraget. Det är naturligare att anta, att det har varit kung Erik snarare än det danska rådet, som har motsatt sig en sådan bestämmelse. Till det argumentum e silentio, vartill den uteblivna bestämmelsen om ett nytt unionsmöte har fått tjäna, har dr. Olesen fogat ett annat: det uteblivna förverkligandet av det s.k. odaterade unionsförslaget skulle ha berott på det danska riksrådets mostånd mot närmare reglering av unionen på Kalmarmötet 1436. Nu finns det ingenting, som tyder på att detta utkast till en unionell konstitution skulle ha förelegat 1436 eller att det någonsin varit föremål för en politisk förhandling. Däremot kan det ha spelat en roll vid utformandet av den unionsöverenskommelse, som faktiskt slöts mellan de danska och svenska riksråden i Kalmar 1438, och som är ett klart indicium på att danskarna inte skydde att reglera och stärka unionen med fördrag.

Emellertid har dr. Olesen med sin minutiösa genomgång av rådssläkternas och enskilda rådsmedlemmars förehavanden kunnat visa, hur det danska riksrådet varit splittrat i en större, oppositionell grupp under ledning av släkten Gyldenstjerne och ärkebiskop Hans Laksmann och en mindre men inflytelserik och mot kung Erik lojal grupp, dit de viktiga läns herrarna Peder Oxen och Aksel Pedersen Thott har hört. Det är under den förutsättningen lätt att förstå, att rådet som sådant har avstått från aktivitet i unionsfrågan så långt det varit möjligt, och först genom Eriks försök att sätta in sina pommerska släktingar i nyckelpositioner på de danska slotten drivits till handling. Det ligger i sakens natur, att ingendera gruppen danska riksråd har haft något spontant intresse av att stödja det svenska riksrådets strävan att utestänga danskar från de svenska länen och att ta tillbaka Gotland till Sverige. Majoritetsgruppen har samverkat med svenskarna för att få stöd mot Erik av Pommern, men det är svårt att se att de danska riksråden skulle ha haft någon utpräglad egen ideologi. Deras handlande förefaller helt pragmatiskt betingat. De ville undvika meningslöst krig mot svenskarna och själva bestämma över län och utrikespolitik. Erik av Pommerns uppträdande 1436-37 kan synas ge en god motivering för det danska rådets hållning. Senare, inför hotet från upprepade bonderevolter och från en holländsk flotta i Skagerak och Kattegatt, har de nödvändigtvis känt behovet av en stabilisering i statsledningen, som utslöt Erik av Pommern från all rätt att styra i landet. Detta har vägt tyngre än alla förpliktelser till unionellt kungaval.

Och det är den enkla och rimliga förklaringen till att det danska riksrådet skrev till

Kristoffer av Bayern i oktober 1438 och erbjöd honom riksföreståndarskapet i Danmark. Det finns ingenting som tyder på att Hans Laksmann och rådet skulle ha lanserat Kristoffer redan på Kalmarmötet i juli, som dr. Olesen antar (s. 85). Men efter detta möte valde svenskarna marsken Karl Knutsson till riksföreståndare, och bönderna på Själland och i Jylland gjorde uppror. Det danska rådet har riskerat att förlora initiativet i unionsfrågan, och Kristoffer var den enda tänkbare kandidaten inom den gamla kungafamiljen. Därtill kom att han hade krigserfarenhet av bondekrig mot husiterna, något som man hittills inte har tagit hänsyn till i den vetenskapliga litteraturen. I och med att Kristoffer var danskarnas tronkandidat, accepterades han redan i juni 1439 i princip av det svenska rådets flertal. Det var därefter inte en fråga om Kristoffer skulle bli unionskonung utan om på vilka villkor svenskarna skulle släppa in honom i sitt land. Här som tidigare antar dr. Olesen, att det danska rådet inte har önskat en fördjupad unionsöverenskommelse (s. 159), och det är här som tidigare ett obestyrkt antagande. Det danska rådet förhöll sig passivt, medan svenskarna pressade Kristoffer till långtgående medgivanden.

Beträffande det danska riksrådets politik under Kristoffers regering finns det inte mycket att invända mot de stora dragen i den teckning, som dr. Olesen har presterat. Möjligen kunde han ha markerat starkare i hur stor utsträckning han har följt Hain Rebas' doktorsavhandling av 1976 »Infiltration och handel. Studier i senmedeltida nordisk Balticumpolitik I« och samme författares 1977 publicerade studie över släkterna Gyldenstjernes och Banners intressepolitik och dess sammanhang med krigshändelserna på och omkring Jylland 1441. Men dr. Olesen har säkert rätt i att Kristoffers och riksrådets politik har sammanfallit och att denna politik i stort sett har varit ett uttryck för riksrådets maktställning. Hans framhållande av de högadliga familjernas växlande politiska positioner, särskilt hur slakten Gyldenstjerne har fått träda tillbaka för släkterna Rosenkranz och Thott, är av betydande vikt. Man saknar dock några frågeställningar av mera allmänt intresse. En rör frågan om vilka län i Danmark, som var ekonomiskt bärkraftiga och vilka som inte var det. En annan rör förhållandet mellan godsadeln på Djursland och den vid Limfjorden. Var det en tillfällighet, att en Reventlow från Björnholm, Henrik Tagesøn, ledde bönderna i deras krig mot familjerna Gyldenstjerne och Banner? Var det en tillfällighet, att Otte Nielsson från samma Björnholm blev den främsta motvikten mot Gyldenstjernerne i riksrådet och kung Kristoffers hovmästare? Går det ett orsakssammanhang härifrån och till Otte Nielssøns agerande mot Gyldenstjernefamiljen och till förmån för hertig Adolf vid kungavalet 1448 – samme hertig Adolf, som de upproriska bönderna en gång hade önskat få till beskyddare? Det skall medges, att dessa frågor inte är lätta att besvara, men de är värda att ställas.

Däremot är dr. Olesens antagande, att samme hertig Adolf deltog i förhandlingarna i Västergarn på Gotland 1446 på Kristoffers inbjudan (s. 348 f.) helt gripet ur luften. Det förhållandet att hertig Adolf samtidigt med dessa förhandlingar besökte Vadstena visar inte att han har varit på Gotland, utan ger honom i stället alibi, om det skulle behövas. Varför han vallfärdade till Vadstena vet man inte, om man inte skulle våga antagandet, att han hade ett själsliv.

Vid behandlingen av det dubbla kungavalet i Sverige och Danmark 1448 har dr. Olesen tagit upp teorin, att Erik av Pommern skulle ha varit slakten Oxenstiernas tronkandidat, något som Karl Knutsson 1457 bara framkastat som något alla fruktade för, medan han direkt påstår att någon av de yngre medlemmarna av denna släkt skulle ha varit deras kungsämne. Man kan enligt min mening inte eliminera Huitfeldts härav oberoende men samstämmiga uppgift, att en herr Erik Nilsson skulle ha varit Karl Knutssons motkandidat. Oxenstiernerornas hela politiska förflutna talar emot ett accepterande av Erik av Pommern från deras sida. Genom Ericus Olais uppgifter är det uppenbart, att de i slutet av

uppgörelsen i Stockholm önskade skjuta upp valet, av allt att döma i hopp om att åtminstone säkra sig samma framskjutna ställning i riksstyrelsen efter ett unionellt val, som de hade intagit under Kristoffer. Genom Rebas' klarläggande av den baltiska politiken vet vi, att Karl Knutssons stora militära övermakt i Stockholm 1448 hade sin naturliga förklaring – det var den krigsmakt, som var samlad vid Viborg för att sättas in mot Novgorod och som i stället fördes över till Stockholm. Den fördes sedan av allt att döma över till Gotland i Karl Knutssons försök att erövra ön.

Genom sin analys av den danska rådspolitiken har dr. Olesen lämnat ett viktigt bidrag till klarläggandet av hur det kunde gå till att Karl Knutsson kunde aspirera på att bli accepterad också i Danmark. Den vid denna tidpunkt tillbakaträngda Gyldenstjernefamilien kan ha givit Karl Knutsson tillslutning, då hans dotter var gift med en av familjen. Försöket att överrumpla den danska rådsmajoriteten har emellertid misslyckats, med konsekvens att unionen sprängdes.

Detta är ett exempel av många möjliga på hur dr. Olesens noggranna och konsekventa dokumentation av den danska högadelns förhållanden och möten har givit forskningen en avsevärt säkrare grund för bedömningar av dansk rikspolitik men också nordisk unionspolitik under tiden 1434-1449. En del invändningar mot hans synpunkter har här blivit framförda, men det bör inte skymma intrycket av ett stort och solitt vetenskapligt arbete. Man kommer aldrig att i framtiden kunna gå förbi Jens E. Olesens avhandling, när man tar upp Nordens historia under 1430- och 1440-talen till behandling.

Erik Lönnroth

Danmarks gamle Ordsprog. Udgivet af Iver Kjær og John Kousgård Sørensen for Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. I, II, V og VI. Kbh., C. A. Reitzels Boghandel 1977-81.

I 1977 påbegyndte Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (DSL) udgivelsen af endnu et filologisk-historisk standardværk: *Danmarks gamle Ordsprog*. Titlen har velkendte forbilleder, fx *Danmarks gamle Folkeviser* (12 bind, 1853-1976), *Danmarks gamle Personnavne* (2 bind, 1936-64), og blandt DSLs egne publikationer *Danmarks gamle Landskabslove* (8 bind, 1933-51) og *Danmarks gamle Købstadlovgivning* (5 bind, 1951-61), og ligesom disse har det nye værk som mål at dække en genre inden for en given periode. Medens adjektivet *gamle* i de øvrige titler betegner en afgrænsning til middelalderen, skal DgO (som udgiverselskabet vil forkorte værkets titel) spænde over et tidsrum der kan udtrykkes i to berømte samlernavne: fra Peder Låle til Peder Syv. Efter arbejdsplanen, der bygger på et udførligt forslag som DSL allerede i 1938 modtog fra den lærde folklorist H. Grüner-Nielsen, vil DgO omfatte alle danske ordsprogssamlinger der blev trykt eller nedskrevet i de to århundreder 1500-1700.

Af de planlagte 8 bind har de 4 set lyset i årene 1977-81. De er bekostet af skiftevis Carlsbergfondet og Statens Humanistiske Forskningsråd og trykt hos Poul Kristensen i Herning på et kraftigt og smidigt papir og med en smuk og behagelig fotosats. Også de faksimilerede partier, der er reproduceret i samarbejde med F. Hendriksens Eftf., København, er særdeles klare og letlæselige. Bøgerne er solidt indbundne i hellærred med illustrationer på for- og bagperm.

Ligesom DSLs udgaver af den middelalderlige landskabs- og købstadlovgivning er DgO en *tekstudgave*. Den tager ikke hensyn til ordsprog der citeres spredt i love eller folkeviser, hos forfattere som Tausen, Palladius, Vedel, Hegelund og Ranch eller i grammatiske og metriske arbejder. Den samler heller ikke periodens ordsprog i én redaktion, ordnet